

[Josef Kolmaš – srdcem orientalista, ale i knihovník \[1\]](#)

Autor:

- [JEŽKOVÁ, Marie](#) [2]

Číslo:

- [2017, ročník 26, číslo 1](#) [3]

Rubrika:

- [Osobnosti](#) [4]

Klíčová slova:

- [Kolmaš, Josef](#) [5], [Tibetská knihovna Orientálního ústavu AV ČR, v. v. i.](#) [6]

Prof. PhDr. Josef Kolmaš, DrSc., je český sinolog a tibetolog, sociokulturní antropolog, překladatel, emeritní ředitel Orientálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze a emeritní profesor Masarykovy univerzity. Je klíčovou osobností spjatou s Tibetskou knihovnou Orientálního ústavu AV ČR.

Dětství a studijní léta

Narodil 6. srpna 1933 v Těmicích, kde absolvoval i základní školu. Následně chodil na měšťanskou školu ve Bzenci. Po válce jej rodiče dali na internát klasického gymnázia na Velehrad. Jako novic Tovaryšstva Ježíšova na gymnáziu setrval i po Únoru 1948, a to až do osudné noci ze 14. na 15. dubna 1950, kdy v [akci K](#) [7] byl příslušníky StB a SNB převezen do „centralizačního tábora“ v Bohosudově, pak byl převezen do Hájku u Unhoště a následně na stavbu Klíčavské přehrady u Zbečna na Křivoklátsku. Propuštěn byl až po několika měsících.

Přes svou nepříznivou „anamnézu“ se pokusil o kyjovské reálné gymnázium. Byl vlídně přijat jak ředitelem, tak profesory a zapadl i mezi spolužáky. Na kyjovském gymnáziu vynikal svými lingvistickými znalostmi, které získal na velehradském gymnáziu, neboť tam latina a řečtina patřily k základním předmětům. Jeho třídním učitelem byl pozdější [kardinál Tomáš Špidlík](#) [8]. Kyjovské gymnázium J. Kolmaš úspěšně absolvoval v roce 1952.

Po maturitě byl přijat na olomouckou filozofickou fakultu na obory český a ruský jazyk. Byl však pevně rozhodnut pro studium orientální čínštiny a podařilo se mu prosadit si přestup na filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Studoval též hovorovou čínštinu, texty v hovorové i klasické čínštině, čínskou gramatiku, písemnictví, fonetiku, čínské výtvarné umění a dějiny. V roce 1953 byl jedním z pouhých tří studentů tibetštiny. Tvrdě a pilně studoval a v roce 1957 promoval s červeným diplomem.

Studijní pobyt v Číně a vznik Tibetské knihovny Orientálního ústavu

V témže roce odletěl do Peking, kde nastoupil k dvouletému postgraduálnímu studiu čínštiny a tibetštiny v Ústředním národnostním ústavu v Peking u prof. Jü Tao-čchüana. Díky entusiasmu

a schopnostem v jednání s místními úřady se mu podařilo zakoupit jednak úplnou sbírku tibetského buddhistického kánonu Kandžur a Tandžur, jednak dřevotiskové titulní listy děl z východotibetského města Derge. Tyto dokumenty v roce 1958 poslal knihovně Orientálního ústavu Československé akademie věd (nyní Akademie věd České republiky či zkráceně AV ČR) a zároveň tím položil základ unikátní Tibetské knihovny Orientálního ústavu.

Tibetská knihovna Orientálního ústavu

Tibetskou knihovnu nyní tvoří čtyři hlavní části:

- buddhistické kánony Kandžur a Tandžur,
- dřevotiskové titulní listy z Derge,
- rukopisy a dřevotisky,
- čínská kolekce.

Níže jsou jednotlivé části knihovny stručně představeny, k podrobnějšímu studiu doporučujeme [text o Tibetské knihovně na webu Orientálního ústavu](#) [9].

Buddhistické kánony Kandžur a Tandžur

Buddhistický kánon Kandžur (Překlad slov Buddhových) obsahuje celkem 103 svazků včetně jednoho svazku s rejstříkem. Texty v Kandžuru jsou vytištěny červeně.

Kánon Tandžur (Překlad komentářů) je tvořen 213 svazky, opět včetně jednoho svazku s rejstříkem. Všechny texty v Tandžuru jsou vytištěny v černé barvě, a to s výjimkou prvního svazku, který je vytištěn červeně.

Původní dřevořezy pro tisk Kandžuru a Tandžuru byly zhotoveny v první polovině 18. století. Pražská sbírka Kandžuru a Tandžuru byla z těchto dřevořezů vytištěna v létě roku 1958.

J. Kolmaš vytvořil dva katalogy tibetské sbírky Kandžuru a Tandžuru (původně vznikly na kartičkách a později byly převedeny do počítačové podoby <http://katalog.orient.cas.cz/tibet/tibet.htm> [10]):

- základní katalog sbírky, jenž je členěn podle tradičních odvětví v kánonu,
- doplňkový katalog, v němž jsou názvy textů seřazeny abecedně.

Dřevotiskové titulní listy z Derge

Druhá část Tibetské knihovny je tvořena 5 615 titulními listy dřevotiskových prací ze dvou klášterů v Derge. Z finančních důvodů nebylo možné zakoupit celá díla, avšak i titulní listy představují užitečnou bibliografickou příručku pro studium tibetské buddhistické literatury. V roce 1971 J. Kolmaš vydal [publikaci obsahující uvedené titulní listy](#) [11], v roce 1996 následoval [dvousvazkový rejstřík titulních listů](#) [12].

Rukopisy a dřevotisky

Třetí částí Tibetské knihovny jsou rukopisy a dřevotisky z Tibetu, Číny, Indie, Nepálu, Mongolska a Burjatska. Většina z celkem 65 spisů, které patří především ke kanonické literatuře, byla získána darem z Náprstkova muzea, část pochází ze soukromé sbírky J. Kolmaše. V roce 1969 pak J. Kolmaš vydal [katalog rukopisů a dřevotisků](#) [13].

Čínská kolekce

Čtvrtá část tibetských textů (takzvaná Čínská kolekce) představuje tibetské knihy vydané v 50. letech 20. století v Číně a svázané do podoby knížek. Jedná se o soukromou sbírku J. Kolmaše, která je dočasně uložena v budově Orientálního ústavu a obsahuje knihy vydané v Číně v letech 1952–1959.

Vědecká a publikační činnost

V roce 1965 J. Kolmaš obhájil kandidátskou disertační práci a stal se doktorem filozofie. Teprve po roce 1989 se mohl stát doktorem historických věd, členem vědeckého kolegia ČSAV (AV ČR) a následně i vysokoškolským profesorem.

Svou profesní kariéru spojil s Orientálním ústavem ČSAV (AV ČR), kde pracoval celkem 44 let – nejprve jako knihovník a pomocná vědecká síla a nakonec v letech 1994–2002 jako ředitel. Pilně pracoval i přes měnící se politickou situaci v Číně a Tibetu. Bádal, překládal, učil, přednášel, publikoval a zúčastňoval se vědeckých kongresů.

Samotný Tibet měl možnost navštívit teprve v roce 1991, avšak léta udržoval přátelské styky s Tibeťany v indickém exilu. Osobně se setkal s Jeho Svatostí 14. dalajlámou v jeho sídle v severní Indii a také navštívil himalájské království Nepál a Sikkim. Jeho Svátost doprovázel i při jeho návštěvě u nás.

Své rozsáhlé jazykové a faktografické znalosti J. Kolmaš zúročil v řadě monografických studií, bibliografických souborech i prací katalogové povahy a získal věhlas v mezinárodní vědecké obci. Napsal nespočet knih, množství odborných a vědeckých statí, knižní překlady, populárně vědecké články, časopisecké překlady, recenze a anotace, cizí mu nebyly ani ediční, redakční a jiné textově revizní práce. Jenom za období od roku 1953 do roku 1998 se jedná celkem o 667 publikovaných a nepublikovaných prací.

Sepsal také unikátní [Slovník tibetské literatury](#) [14] (Libri, 2010), který zahrnuje všechny druhy literární produkce Tibeťanů, literární a náboženské, od nejstarších až po současnost. Vydal také například [Pojednání o věcech tibetských](#) [15] (Vyšehrad, 2015) a [Pojednání o věcech čínských](#) [16] (Vyšehrad, 2016).

Závěrem

J. Kolmaš je významnou osobností nejenom české orientalistiky, ale neměli bychom zapomínat ani na přesah jeho činnosti do oblasti knihovnictví. Má nezanedbatelné zásluhy na vzniku a rozvoji Tibetské knihovny Orientálního ústavu, která existuje dodnes a stále je vyhledávána všemi vážnými zájemci o studium tibetské literatury.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-1/josef-kolmas-srdcem-orientalista-ale-i>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-1/josef-kolmas-srdcem-orientalista-ale-i>
- [2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/jezkova-marie>
- [3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-1>
- [4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/osobnosti>
- [5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/kolmas-josef>
- [6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/tibetska-knihovna-orientalniho-ustavu-av-cr-v-v-i>
- [7] <https://www.ustrcr.cz/uvod/skupina-vyzkumu/akce-k/>
- [8] https://cs.wikipedia.org/wiki/Tom%C3%A1%C5%A1_%C5%A0pidl%C3%ADk
- [9] <http://www.orient.cas.cz/knihovna/tibetska-knihovna.html>
- [10] <http://katalog.orient.cas.cz/tibet/tibet.htm>
- [11] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000432873&local_base=CNB
- [12] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000204535&local_base=CNB
- [13] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000494892&local_base=CNB
- [14] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002115664&local_base=CNB
- [15] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002568865&local_base=CNB
- [16] http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002779331&local_base=CNB